

POSTANOWIENIE

27 czerwca 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Władysław Pawlak (przewodniczący)

SSN Grzegorz Misiurek (sprawozdawca)

SSN Dariusz Dończyk

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 27 czerwca 2023 r. w Warszawie
zażalenia P. Z.

na wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie

z 25 października 2022 r., VI ACa 911/21,

w sprawie z powództwa P. Z.

przeciwko Bank AG w W.

o zapłatę i ustalenie,

**oddala zażalenie i pozostawia rozstrzygnięcie o kosztach
postępowania zażaleniowego w orzeczeniu kończącym
postępowanie.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Warszawie wyrokiem wydanym na posiedzeniu niejawnym 18 sierpnia 2021 r. w sprawie z powództwa P. Z. przeciwko Bank AG z siedzibą w W. S.A. ustalił nieistnienie pomiędzy stronami stosunku prawnego wynikającego z umowy kredytu z 23 kwietnia 2008 r. oraz zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 168 205,32 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 8 listopada 2019 r. do dnia zapłaty i rozstrzygnął o kosztach procesu. Podstawę wydania wyroku na posiedzeniu niejawnym stanowił – według Sądu Okręgowego - art. 15 zzs¹ ust 1 pkt 3 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19 innych chorób

zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (jedn. tekst: Dz. U. z 2020 r., poz. 1842 ze zm.; dalej: „ustawa COVID-19”), co znalazło wyraz w zarządzeniu z 17 sierpnia 2021 r. o skierowaniu sprawy do rozpoznania na posiedzeniu niejawnym, wyznaczonym na dzień 18 sierpnia 2021 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie, na skutek apelacji pozwanego, wyrokiem z 25 października 2022 r. uchylił wyrok Sądu Okręgowego i przekazał sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego. Sąd Apelacyjny stwierdził nieważność postępowania przed Sądem pierwszej instancji wynikającą z pozbawienia pozwanego możliwości obrony swych praw w rozumieniu art. 379 pkt 5 k.p.c. W ocenie Sądu odwoławczego, w niniejszej sprawie nie było podstaw do orzekania na posiedzeniu niejawnym. Wydanie wyroku nastąpiło z naruszeniem art. 15 zzs¹ ust. 1 pkt 3 ustawy COVID-19, gdyż strona pozwana domagała się przeprowadzenia rozprawy, wskazując na możliwość przeprowadzenia jej w trybie zdalnym. Obie strony zgłosiły przy tym wnioski dowodowe ze źródeł osobowych. Przeprowadzenie tych dowodów wymagało wyznaczenia rozprawy.

W zażaleniu na ten wyrok powód wniósł o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania. Zarzucił naruszenie art. 15 zzs¹ ust. 1 pkt 3 ustawy COVID-19 oraz art. 386 § 2 k.p.c. w związku z art. 379 pkt 5 k.p.c.

W odpowiedzi na zażalenie pozwany wniósł o jego oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Środek odwoławczy przewidziany w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. jest szczególnym rodzajem zażalenia. Przy ocenie jego zasadności należy brać pod uwagę jedynie zgodność wyroku uchylającego wydanego przez sąd odwoławczy z przesłankami ustawowymi warunkującymi podjęcie takiego orzeczenia; poza zakresem badania Sądu Najwyższego pozostają kwestie prawidłowości czynności procesowych poprzedzających wydanie zaskarżonego orzeczenia oraz trafności wykładni zastosowanego prawa materialnego (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 25 kwietnia 2014 r., II CZ 117/13, z 26 marca 2014 r., V CZ 15/14, z 7 marca 2014 r., IV CZ 131/13 - nie publ.). Kontrola dokonywana w ramach zażalenia

przewidzianego w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. powinna mieć zatem charakter formalny i skupiać się wyłącznie na ustawowych przesłankach uchylenia orzeczenia sądu pierwszej instancji, bez wkraczania w kompetencje merytoryczne sądu drugiej instancji.

Zgodnie z art. 386 k.p.c., uchylenie wyroku sądu pierwszej instancji wraz z przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania może nastąpić w razie stwierdzenia nieważności postępowania (§ 2), nierozpoznania istoty sprawy albo jeżeli wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości (§ 4).

U podstaw zaskarżonego wyroku legło stwierdzenie, że postępowanie przed Sądem pierwszej instancji zostało przeprowadzone w warunkach nieważności z uwagi na pozbawienie pozwanego możliwości obrony swych praw (art. 379 pkt 5 k.p.c.). Zdaniem Sądu Apelacyjnego, Sąd Okręgowy, rozpoznając sprawę na posiedzeniu niejawnym, naruszył art. 15zzs¹ ust 1 pkt 3 ustawy COVID-19, gdyż nie było podstaw do zastosowania tego przepisu w sytuacji, w której strona pozwana domagała się przeprowadzenia rozprawy, wskazując na możliwość przeprowadzenia jej w trybie zdalnym, a ponadto zaistniała konieczność przeprowadzenia postępowania dowodowego wymagającego wyznaczenia rozprawy. Zaniechanie tego obowiązku skutkowało nieważnością postępowania z przyczyny przewidzianej w art. 379 pkt 5 k.p.c. Ocena trafności zarzutów kwestionujących rozstrzygnięcie Sądu drugiej instancji wymagała zatem przeprowadzenia kontroli prawidłowości stwierdzenia nieważności postępowania przed Sądem pierwszej instancji.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że nieważność postępowania występuje wtedy, gdy strona postępowania, wbrew swej woli, zostaje faktycznie pozbawiona możliwości działania w postępowaniu lub jego istotnej części. Stwierdzenie, czy taki stan nastąpił, wymaga rozważenia, czy w konkretnej sprawie nastąpiło naruszenie przepisów procesowych, czy uchybienie to miało wpływ na możliwość działania strony oraz, czy mimo zaistnienia tych dwóch przesłanek strona mogła bronić swoich praw; tylko przy kumulatywnym spełnieniu wszystkich tych przesłanek można mówić o skutkującym nieważnością postępowania pozbawieniu

strony możliwości obrony swoich praw (art. 379 pkt 5 k.p.c.). Podkreśla się przy tym że pozbawienie strony możliwości obrony jej praw podlega ocenie uwzględniającej konkretne okoliczności sprawy i może mieć miejsce w przypadku, w którym strona rzeczywiście była pozbawiona możliwości obrony i nie działała w całym postępowaniu lub w jego istotnej części (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 16 grudnia 2020 r., V CSK 394/20, nie publ.; z 15 lutego 2023 r., II USK 100/22 - nie publ.).

Zgodnie z art. 15 zzs¹ ust. 1 pkt 3 ustawy COVID-19, przewodniczący może zarządzić przeprowadzenie posiedzenia niejawnego, gdy nie można przeprowadzić posiedzenia zdalnego, a przeprowadzenie rozprawy lub posiedzenia jawnego nie jest konieczne, a żadna ze stron nie sprzeciwiła się rozpoznaniu sprawy na posiedzeniu niejawnym w terminie 7 dni od dnia doręczenia zawiadomienia o skierowaniu sprawy na posiedzenie niejawne; w przesyłanym zawiadomieniu należy pouczyć stronę niezastępowaną przez adwokata, radcę prawnego, rzecznika patentowego lub Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej o prawie i terminie do złożenia sprzeciwu.

Z treści powołanego przepisu wynika, że merytoryczne rozpoznanie sprawy z pominięciem rozprawy, chociażby przeprowadzonej w formie posiedzenia zdalnego, możliwe jest w przypadku łącznego wystąpienia dwóch przesłanek tj. niecelowości rozprawy (brak konieczności rozpoznania sprawy na rozprawie) oraz niemożności przeprowadzenia rozprawy, chociażby w formie posiedzenia zdalnego, czyli przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających przeprowadzenie posiedzenia na odległość z jednoczesnym bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku.

Mając powyższe na uwadze, należy podzielić zapatrywanie Sądu Apelacyjnego, że w niniejszej sprawie, nie wystąpiła żadna z wymienionych przesłanek, a realizacja zgłoszonych przez strony wniosków dowodowych ze źródeł osobowych (zeznania świadków i stron) wymagała przeprowadzenia rozprawy, chociażby w formie zdalnej. Trzeba podkreślić, że trafność oceny dotyczącej konieczności przeprowadzenia tych dowodów nie podlegała badaniu w niniejszym postępowaniu zażaleniowym. Nie wystąpiła również obiektywna przeszkoda

uniemożliwiająca Sądowi pierwszej instancji przeprowadzenie rozprawy w formie posiedzenia zdalnego.

Stwierdzenie przez Sądu odwoławczy nieważności postępowania przed Sądem pierwszej instancji, skutkującej koniecznością wydania orzeczenia kasatoryjnego bez potrzeby udzielania innych wskazań co do dalszego przebiegu postępowania, było zatem prawidłowe.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 394¹ § 3 w związku z art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł, jak w sentencji.

[MK]

[ms]